

CZERSTWOŚĆ (42) *sb f*

czerstwość (35), **czyrstwość** (7); czerstwość *BierEz* (2), *LubPs* (2), *KrowObr*, *BibRadz* (3), *GórnDworz* (6), *HistLan*, *RejZwierc*, *BudBib* (2), *CzechRozm*, *KochPs*, *StryjKron* (2), *GórnRozm*, *RybGęśli*, *CzahTr* (2); czyrstwość *BartBydg*, *BielKom*, *ArtKanc* (2); czerstwość : czyrstwość *BielKron* (1 : 1), *Mącz* (5 : 1), *PaprPan* (3 : 1).

-e- (4), -é- (2); -é- *KochPs*; -e- : -é- *Mącz* (4 : 1) (*Cn e pochylone*); o jasne.

sg *N* czerstwość (12). ◊ *G* czerstwości (8). ◊ *D* czerstwości (3). ◊ *A* czerstwość (7). ◊ *I* czerstwością (7). ◊ *L* czerstwości (5).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Dziarskość, rzeškość, rzeżwość, żywość, świeżość; szybkość; agilitas BartBydg, Mącz; alacritas, laetitia Mącz; corporis asseveratio, vigor, vivacitas Cn (42) : Lew gdy przyłzedł ku łtárości/ Nie máiąc pierwłzey czerłtwości: Táki obyczáy wymyślił/ Iákoby bez pracy żyw był. BierEz K3v, N2; BartBydg 6b; Czyrłtwość młodym moc dawa y dobra ćwiczyzná/ A łtáremu przynośi pocźciwość siwizná. BielKom Cv; LubPs A4v; KrowObr Av; Porwiełz ie iáko dźdżem gwałtownym/ á złtaná łię iáko fen/ z poránku będą iáko źiołko w czerłtwości. BibRadz Ps 89/5, I 291a marg; znowu ná nás wielkim pędem á czyrłtwością łthrzelbę puścili iáko defzcz BielKron 451, 280v; Solertia/ Mądrość. Czerłtwość rozumu. Mącz 17a; Deferbuit adolescentia, Vłtála młodzińska czerłtwość. Mącz 121b, 6a, c, 182d; GórnDworz K [2 r.]; HistLan B2v; RejZwierc 67v; A Moizelzowi było łto y dwádzieściá lat gdy vmárł/ nie zácmiło łię (było) oko iego/ áni vćiekłá czerłtwość iego. BudBib Deut 34/7, 3.Esdr 4/38; CzechRozm 86v; PaprPan C4, X4v; Ty/ pánie/ vpádlęgo ná nogách zás łtáwiałz/ Y oplákáné zdrowie czerłtwości nábwiałz. KochPs 210; StryjKron 134, 395; ArtKanc P20, S3v; GórnRozm N; RybGęśli C4v; CzahTr Fv, F3v.

Szeregi: »męstwo i czerstwość« (1): Iuż Iugurtá męstwo łwe bá y czerłtwość zgubi PaprPan O2v.

»(siła), moc, (i) czerstwość« [szyk 1 : 1] (2): *Languesco, Lenieyę/ Gniyę/ Schodźimi ná czerłtwoścý y mocy. Mącz 183d; a siłá/ mocz/ czerłtwość/ y vmieięthność może być thák wielką w chłopie/ iáko we mnie GórnDworz I8.*

»siła, (i, ani) czerstwość« [szyk 4 : 1] (5): *To iest dał Bog siłę y czerłthwość błothu onemu ktore wykłztałtował áby było dułzą żywiącă/ to iest áby w ćiele żyło. BibRadz I 2a marg; A dla tego chcę/ áby [dworzanin] miał kłtált/ y dobre połtánowienie w cieie/ á cźłonki vdátne/ thák iżby z iego więzy/ znác siłę/ znác czerłtwość/ znác hybkość było. GórnDworz Ev, E3v, X6; Nie pomogłá mu czerłtwość áni męzna siłá/ Rychłó go tá niecnotá o łmierć przypráwiłá. PaprPan Hh3v.*

»zdrowie a czerstwość« (1): *łtoymy mocnie przy iedności á łpołeczności iego [Kościóła] [...] áby zálę ku pirwłzemu zdrowiu á czerłtwości/ á ku oney kwitnácey młodości przywrocon mógl być. LubPs A5.*

Synonimy: darskość, gibkość, krzepkość, prędkość, rzeżwość, sprawność.